

Szövedék

ALE ILDIKÓ TÁRLATÁRÓL AZ SZTE REKTORI HIVATALA GALÉRIÁJÁBAN

A 2012-es szegedi Őszi Kulturális Fesztivál szép eseménye volt Ale Ildikó festő és grafikus pasztell-tárlata az egyetem Rektori Hivatalának Átriumában; megnyitó október 19. pénteken, este 6-kor.

Már bejutni is öröm e megújult, tiszteletet parancsolóan szép és grandiózus épület tereibe: a beavatottság, cinkosság érzetét közvetíti a verniszsásra érkezőhöz a decens, elegáns sokaság, kik valamennyien együvé törekszenek. A megnyitót dr. Tóth Attila művészeti író mondja, és muzsika is felhangzik Kosztánci István hegedűművész előadásában.

S ott vannak a képek a falakon valamennyien, ahogy korábban a műteremben voltak láthatók, ott még aleatorikus rendben-rendezetlenségben.

De vajon *ott* vannak-e a képek valóban? Mert hol van, hol egzisztál, hol s miként létezik a műalkotás? A kiállítóterem falain szegre függesztve, kasírozva; egy honlap virtuális tere ad néki otthont, vagy épp egy album színes fotónyomata? A műteremben, ahol keletkeztek volt? Vagy ahogyan elmesélték, leírták neked őket (Akutagawa Rjúnoszuke *Őszi hegyoldala* kísért)? Amiként olvastál róla kedvenc lapodban? Aligha. Sokkal inkább abban az interakcióban van ő jelen, kel ő életre, mely közte s a mindig változó, ám mindig egyszeri látószögű néző közt létrejön. Egyszeri nézet, egyszeri olvasat, tisztavirág-életre kárhoztatottság? Esetünkben a Rektori Hivatal neoklasszicista, fényben úszó steril-tiszta tereiben, arannyal, átriummal. Holott jól tudjuk: a műalkotás viszonya a befogadóval körkörös: értelmező tekintetével, kimondott véleményével, jelenléte mélységével a néző is visszahat a mozdulatlan és befejezett – ekként kiszolgáltatott – képre. De mozdulatlanok-e; befejezettek-e például Ale Ildikó pasztelljei, vegyes technikái?

(Bár lehetséges, hogy élnek a képek – élnek *e* képek – *egy más között is*, magukra maradva az elsötétülő, immár kihalt termekben: élnek, s párbeszédet folytatnak a nap végén közös dolgaikról, őket érintő problémákról. Ki merné az ellenkezőjét állítani? A képek élete. Mert van nekik, ahogy sorsuk, történetük, lappangó, titkos útjaik is vannak. S ki mondaná meg, Ale Ildikó képei miről cserélnek eszmét a sötétre váltó kőlabirintusban, az árkádok alatt? Megszólalnak bizonytalán, s egy finom absztrakttal feltöltekezett líra nyelvét beszélnek, narratíva nélkül, de a címet nem nélkülözve. Ebből a beszédből mi ki vagyunk zárva, marad nekünk az emberi szó. Nem csillapodó, új- s újrakezdett szintaxis a képek ürügyén.)

Nézzük a kiállítást!

Nézzük mindjárt *többedszerre*, hogy otthonossá válva közöttük, alaposabban olvashassuk e huszonöt kisebb-nagyobb képet.

Ale Ildikónak, akitől, mint a szegediek tudják, a művészetközvetítés sem idegen, s aki szíve szerint a legnagyobb méretektől sem tartózkodna, sőt öröme gondolkodna háromszor négy méterekben is – legutóbb 2008-ban, Szentendrén volt önálló kiállítása az Art Unióban, a mostanihoz hasonló számú munkával.

Ildikó elmondja, hogy képei készítése során általában nem készít vázlatot, viszont szinte azonnal maga előtt látja, milyen kompozícióban jelenhetne meg leginkább a gondolat, mely fogva tartja. A tiszta fehér papír előtt (a pasztell papír alapú, s Ildikó mind többet dolgozik e

technikával: 2006-ban és '10-ben e forma jegyében lettek bezsűrítettek munkái a Nowy Sacz Nemzetközi Pasztell Biennálékon) átadja magát inspirációinak, átadja magát az anyagnak és érzékeny kezének: rajzol, mert bár festőnek tartja magát (a pasztell nála a sejtelmességet, a finom színfelületek lehetőségét és az erőteljesebb vonalkarakterek együttes jelenlétét hordozza), s elsősorban annak tartják mások is: érzi magában a rajzoló, érzi a vonal sodró erejét. Több képet megkezd, fejleszti őket egy darabig, s ha nem ért egyet képe irányával, azon a ponton fixálja, félreteszi pihenni. Azon folytatja, amelyik kép „jóízűnek” tűnik – abba belekapaszkodik. Egy-egy kiállításra egész kép-csomag jön, jöhet így létre.

A mostani kiállítás gerincében olyan munkák állnak, melyekhez költemények jelentik az inspirációt, az asszociációs alapot Ale Ildi számára. Simai Mihály, Tóth Árpád és Szilágyi András verseinek adja át magát, azzal töltökezik az üres lap érintése előtt. Máskor, oly sokszor, a zene töltötte be e funkciókat a művésznőnél (a Bartók *Kékszakállú*jához készült két képre gondolok most, de a zeneművek képi átirata folyamatosan jelen lévő a művésznő oeuve-ében). E sorok szerzője a csellós vonulatot, a hangszer-képek hajlatait, a zenére gondolás, zenétől átjártság, zsöllyék, színházi kulisszák képi világát e mostani tárlaton is ott érzi kitorolhatatlanul Ildikó pasztell-tábláin. (Készültek képek korábban is költő ihletésére: 2007 áprilisában a Költészet Napján a Somogyi könyvtárban nyílt kiállítás a Weöres Sándor verseihez készült sorozatból.)

Miért érzem úgy, hogy ismeretséget szereztem magamnak e képi világban? Miért érzem úgy, hogy bármely múzeumban is kerülne elém Ale Ildikó egy képe, felismerném a kéznyomáról, holott nem sztereotip, nem stabil vagy változatlan ez az oeuve? Ale Ildikó szereti az *igeneket*, viszont a *nemeket* is szereti: több ember lakozik benne, de a lírai attitűd mindőjüknek sajátja, ha ez figurálisban, ha absztraktban, ha hangulatban nyilatkozik is meg, változó formációkban, akár kollázsban – ellentétes tendenciák bonyolult *szövedéke*. Ahogy *szöttek*, *szövedék* a múlt is (a *Téltető* szép strófáiban ezt erősítik Juhász Gyula metaforái), mert Ildikót az idő is roppantul foglalkoztatja: térszerkezetek, teresült formációk a múlt vagy épp állni látszó időben. Amiről e tágon megfogalmazható líraiságon belül felismerem, felismerni vélem:

– egyfelől Az álló téglalap-, vertikális forma; a másmyen alakzat (négyzet, fekvő tégl) ritka vagy nincsen is, és a motívum ugyancsak ehhez rendelt: felismerném a felülnézetből, madártávlatból láttatott nagyvárosi tájat, vagy épp a *forró mezőket*, de ahol a függőlegesek, a felszökő egyenesek, tartópillérek és vasbeton rudak végül meghajlanak (egyfajta furcsa ferdeség), megfeszülnek, mint a felajzott számszerj, kifeszített húr. A művésznő sokat utazik – az élmény folyamatosan jelen van képi világában. Megismerném a lendületes kézzel felrajzolt oválisokat (bárszék, napkorong, fa koronája), s a kontúrt helyenként áthágó, átmosó halványlila, szürke és zöldes fátyolfoltokat, melybe olykor nem rest beletörölni, a homorodó (a *félelem tere konkáv tér*, jut eszembe Závada Péter verse; de Ildikó terei, ha meditációra hívnak is, nem szorongatóak), domborodó, a satírozó kéz mozgását követő síkokat. Ale Ildikó bizonyára egyszerre fejleszti e képeket, nem időzik tartósan a részleteknél (annál jobban érdeklik a hangulati rétegek), nem töpreng vagy áll meg tervezgetni munka közben, ezt gondolom. Gyakran a keze vezeti, ez az ösztönösség érződik olykor esetleges képi pillanatain. Új, törekény birodalmakat hoz létre. A vonós hangszerek visszatérő ornamentikáját (mint a szentendreiek képein a jól ismert helybéli házdíszek motívumai), az apró mintázatokat, pettyeket, „makarónikat”, zsinórokat, függönyszerű szálasságot. A kifektetett térkép-várost repülőről,

hőlégballonról nézve, felfelé, az ég felé tartó útjaival, felezővonalaiival. Az utak helyén korábban kapu volt; az utak balról jobbra futnak, Ildikó mosolyogva mondja: *a jövő felé*. Székeket, karosszékeket, azok karfáit, ülőkékjét, pártázatát, cirádáját, intimitásokat (*a részletek, a kicsiségek világát*), s hogy a címek metaforikusak, alaposan eltávolodnak a valahogyan mégiscsak a reáliában gyökerező látványvilágtól (a kis Matildot ékesen felismerjük a vázlaton, a Tokiót megírt akt talán nem portré, de impresszionizmust-expressziót egyaránt ismerő realizmusú).

Felismerném Ale Ildikó munkáit egy csoportos tárlaton, azaz honosítottam, lefordítottam magamnak őket. Nem követ semmiféle kívülről kapott szabályt. Ami idézet vagy allúzió érezhető mégis (az egyiptomi halastó a Simai-triptichon első képén; Léger vélt keze nyoma néme-lyik barna-vörös absztrakt-csészés munkán – a művész gazdag kulturális memóriájából, s a néző hasonlóképp telített, fogékony tudatából származik).

Ide másolok egy költeményt, Simai Mihályét, és próbálok helytálló kijelentéseket fogalmazni arról a triptichonról, melyet a művésznő e szöveghez rendel:

együttrezgések

*ti is lényemmé váltok
röpködő fák
sorsomra – még – vigyázó angyalok*

fölisszák édes nedvetek a strófák

én meg gyökerekké alvadok

A három nagy pasztell minden kétséget kizáróan a fákra asszociál, s színeiben is egységes. Történet belőlük nem olvasható ki. Illusztrációknak nem nevezhetők. Szárnyasoltár táblái ők Simai fohászához, talán Nemes Nagy hajdani *tanulni való*-, Kosztolányi *aranykezekkel intő* fáihoz is. Különösen az első kép ragad meg kifejtetett, fehérén hagyott belsejű tavával, szélén felülnézetben benyúló, így látványában irracionális fáival, fa-szőnyegével. Ildikó nem fél a fehértől; nem fél a szabadon tartott felülettől. Átengedi magán a költő sorait, s *együttrezeg* velük, megháromszorozva a vers keltette asszociációt hármasképén.

Szilágyi András több költeménye ugyancsak ott mozog kiállítás horizontján.

A múlt idő állandóságából másolok be sorokat, felidézendő a törékeny, hártvás angyal-szárny képzeteket egyik legkedvesebb Ale-képemen:

(...)
*kinn jár a nap helyén
hígított rajzú szárnya*

*könyörgő színeiben
egy angyal reszket
szemével kér
engedjete*

(...)

Még egyszer átgondolom, hogy van-e itt dolga-szava a műelemzőnek, *műítés*nek (s ekkor eszembe idéződik Csáki Róbert pár éve a REÖKben látott pompás és szigorú képe egy „műítésznőről”): hisz minden ott áll leírva Szilágyi versében (az átfestett éjszaka, lélekben lebegő pára, eltűnt nap helyén az angyszárny-rajzolat: egy menekvésért könyörgő angyal...). Akarom-e *lefordítani* a verset? S a képet Ale Ildikótól, melyen a fenti sorok pontosan megképződnek? Van-e, lehet-e, kell-e itt *pontosan*...?

Szeged, 2012. október vége

Cserjés Katalin

